

Krönika

Det pratas mycket om *cred* men lite om självförtroende. Margareta Norlin berättar om hur monsieur Lang sattes på plats.

Lang runt stängen

På senare år har jag vistats ganska ofta i Frankrike, månadsvis. Som alltid när man vistas längre perioder utomlands upptäcker man inte bara det nya landet utan också sitt eget. Aldrig tidigare har jag förstått hur amerikaniserat Sverige blivit förrän jag jämfört med 90-talets Frankrike. Man kan titta på fransk filmer på bio, levande bokhandlar och franska såpor i TV. Debuterna i TV är också franska – inga soffor och nästan inga kändistystkare – och man kan titta på den alldeles franska kläd-kulturen, musiken eller matkulturen.

Frankrike går sin egen väg. Till skillnad från Sverige som övergätt till Coca Cola och hamburgare och med inhemskasångare som skriver sina låtar på amerikanska. Minsta blomning i ungdomsmodet i USA sprids omedelbart till tonåringar i Åmal. Och den amerikanska attityden till omvärldskunskaper i skolan – att de i hög grad är onödiga – sprider sig också till våra skolor.

Svensk TV plunkar USA:s programidér rätt av och det enda som är svenskt i TV4 är inslaget med nationalsången varje natt.

Det är skönt att vistas i ett land som fortfarande har viss tilltro till sin egen kultur och historia, som fortfarande har självförtroende nog att hävda att det finns ett annat förhållningssätt till verkligheten än Oprah Winfreys. Men det är klart – självförtroendet kan också ha negativa förtecken. Särskilt när man ska samarbeta med andra länder i Europa.

Aldrig tidigare har jag förstått hur amerikaniserat Sverige blivit förrän jag jämfört med 90-talets Frankrike.

Så här års kan det passa med historien om den förre kulturministern i Frankrike, Jack Lang, och Bengt Göransson på den tiden. Göransson var kulturminister i Sverige. Jag intervjuade honom om hans syn på filmpolitiken och i förbigående berättade han om en intressant brevväxling med just Lang. Han visade till och med kopior på breven.

Göransson hade länge irriterat sig på Jack Lang: vid de regelbundna mötena mellan Europas kulturministrars uppenbarade Lang sig sällan förrän han själv skulle hålla anförande, han stannade aldrig till diskussionerna och lyssnade inte på andras inlägg. Han var kort sagt en arrogant jävel. Och nu hade Göransson fått ett brev från Lang, som sökte ekonomiskt stöd till ett kulturprojekt.

I Frankrike hade man sedan några år tillbaka dragit igång en kulturfestival i slutet av juni, på Saint Jean-dagen, alla städer i Frankrike skulle stötta musiken genom att samma dag ordna tusentals olika musikaliska arrangemang, var tanken. Målet var att få ut i stort sett varenda fransman på gatorna för att spela, sjunga och dansa. Flera andra länder hade anslutit sig till frändret av Saint Jean och Lang vill gärna att det skulle bli ett all-europeiskt projekt. Och så Bengt Göransson borde satsa statliga medel för att sätta igång något liknande i Sverige. Det gemensamma datumet skulle vara den 21 juni.

Göransson blev lycklig. Här uppenbarade sig ett tillfälle att ge igen. Han skrev ungefär så här: *Cher Collègue*, jag har den stora glädjen att meddela Er, att just på Saint Jean-dagen i slutet av juni sedan ungefär 400 år tillbaka, så gas det svenska folket man ur huse och spelar, dansar och sjunger på gator och ångar, fullständigt utan varje insats av statligt stöd. Det kallas middagsmarafon. Därför får jag vänligen avbjuda Er välmående förfrågan om att delta i detta nya sameuropeiska kulturprojekt initierat av Frankrike. *Veuillez agréer, Cher Collègue...* och så vidare: Bengt Göransson.

Så pass kulturellt självförtroende hade vi i varje fall.

15 juni 1999

MARGARETA NORLIN

Truman tar plats

Den som läser Plimpton har svårt att begripa hur Truman Capote kunde bli något, skriver Susanne Backman.

Geñi eller galning? Capote skulle fyllt 75 i år. Kvinnor och fruktträdens tysta språk förstod han, liksom dödscellens råa fukt. Men han var också obildad, skvallrig och fascinerad av överklassens utsvävningar (som rika människors *faiblesse* för små grönsaker – *minipotatis, petits pois*).

Biografi

George Plimpton Truman Capote. In which various friends, enemies, acquaintances, and detractors recall his turbulent career Picador, 1998

I Gerald Clarkes biografi häromåret mötte vi den Capote som på slutet pissade ner hela huset i Sagaponack. Plimpton är försiktig, boken känns mer som en ursäkt för att träffa rika, skojiga människor och få en snort av den fina världen. Andä anar man urkraften i den lille Capote. Han kunde tjurfäkta, sapa med Norman Mailer och satte en torped på älskaren John O'Shea, vars dotter han ekonomiskt och känslomässigt annars månade om.

Undret Capote försvann på slutet, men barnet bestod. Barnet var en fullblodsmytoman, men den andre Capote kunde göra grundlig research inför, den epokgörande boken om Clutter-morden: *Med kallt blod*.

Plimpton har sjukat Capotes liv i årtibart om tio år värdera. För var period varvas kommentarer från personer som haft med Capote att göra, som filmklipp. Det är svårt att hålla alla namnen i huvudet. Clarkes biografi flöt, Plimptons blir hackig. Plimpton ågnar till exempel stort utrymme åt Capotes stora bal på Plaza, författarskapet kommer i andra hand.

Kul att gå ut med

Relationen till "svanarna" – de slanka, vackra, rika kvinnor som Capote drogs till och blev kompisk med – behandlas. Troligen kände han sig underlägsen dessa kvinnor, som gift sig till rikedom och ära: Babe Paley, Lee Radziwill, Slim Keith och andra. Kanske såg de i sin tur lille Truman som en amulet, en underlig sak att bära runt halsen – finurlig och full av påhitt. En bråkig bög, kul att gå ut med när maken var bortrest – ja, vem vet.

När Truman svek gänget med nyckelnamnen *Côté Basque* svek han också sin mor. Han hade ett komplicerat förhållande till Nina Capote och detta speglades i de relationer han byggde upp med kvinnor i överklassen.

Tror du inte att folk känner igen sig? frågade någon (onödigt) innan boken publicerades.

Nä, dom är för dumma! svarade Capote.

Det var ett tag efter mästerverket *Med kallt blod*. Truman Capote hade passerat zenit, kanske kände han att han bränt sitt krut med det och den efterföljande PR-karusellen

Med kallt blod. Truman Capote och medarbetaren Mary Gimbel visiteras inför ett besök i San Quentin-anstaltens death row i Californien.

och festandet. Missbruket av alkohol och andra droger tilltog, ledan slutet pissade ner hela huset i Sagaponack. Plimpton är försiktig, boken känns mer som en ursäkt för att träffa rika, skojiga människor och få en snort av den fina världen. Andä anar man urkraften i den lille Capote. Han kunde tjurfäkta, sapa med Norman Mailer och satte en torped på älskaren John O'Shea, vars dotter han ekonomiskt och känslomässigt annars månade om.

Fejder med Carson

Världens första stora ståuppare, Lenny Bruce, förvandlades till ett heroinvrak som roade sin publik med att läsa högt ur förhörsprotokollen från narkotikapolisen, Truman gick samma väg. Han höll igång sina eviga ideologiska fejder med författarkollegerna genom att pingla TV-mogulen Johnny Carson och kräva att få vara med i kvällens talkshow. Carson gav efter. En berömd fejd började med att Capote tecknade sig för medlemskap i en bastuklubb, som låg i farozonen för en razzia, och upp-gav namnet Gore Vidal. Fejden med Vidal pågick sedan i tre decennier tills Capote offentliggjorde bad om ursäkt.

– Hon liknar en lastbilschaffis i drag! sade Capote om författaren Jacqueline Susann, en två meter lång kvinna han ogillade.

Norman Mailer minns en annan Capote. De skulle träffas för snack och dringar. Truman kastade sig på en bar för grovis i New York och Norman hängde på. Klockan var halv fyra på eftermiddagen och vid disken och runt borden trängdes byggjobbare, stuvare och mekaniker. Alla glodde. Mailer beklände: "Skit, nu får jag slåss för den här fjollans skull". Icke så. Truman hittade ett bord längst inne i lokalen, ropade på bär och började babbla. Högt, skrikigt. Efter ett tag hade gloendet lagt sig. Men i boxaren Mailer pumpade adrenalin i ett bra tag till.

Ett sådant mod! minns Mailer efteråt. Vad det måste kostat honom att leva så och det långt innan gay pride fanns.

Den lille tog plats. Truman charmade ofta sina meningsmotståndare. Älskarna föredrog han gifta med barn. Det bästa var att sno åt sig en alldaglig familjefar, bli kompisk med hustrun och ge henne smink- och kläddrad och ta hand om barnen. Han boade in sig i andras familjelycka.

Från den första intellektuella kärleksryan i Smith College-professorn Newton Arvins sängkammare ("han var mitt Harvard", sade Truman. Han bedrog sin begäring genom sitt andlösa skvallrande med svanarna och beslöt sig för att en gång för alla döda den sängen och gå vidare. Det gick inte.

Barnet var en fullblodsmytoman, men den andre Capote kunde göra grundlig research inför den epokgörande boken om Clutter-morden.

Att Capote och Warhol hittade varandra mot slutet respektive mitten av sina karriärer är inte förvånande. Bägge var genuint obildade, bägge fascinerades av yta och glitter.

Men Capote hade också sitt ego, sin både tragiska och magiska barndom i det djupa gräset med tärnorna som gav honom siraps-pannakakor och mysterier att grunna över och såg hans känsliga väsen. Han var på något som tog honom till toppen och hans böcker vittnar om ansenlig människokänedom. Det går en skröna om Jackie Kennedy, att hon på ettårsdagen av skotten i Dallas satt i Capotes trappa och grinade. Han var den enda hon ville träffa, den dagen...

Dödsrisken Capote

Men barndomskällan sinade och fylldes med koks och lögner om en ny roman. På slutet var det bara Johnny Carsons ex Joanne som orkade ha honom i huset. Han var en dödsrisk, var han än tog vägen. Det bästa i Plimptons biografi är en lång intervju ur New York Times 1966, där Truman Capote berättar om arbetet kring *Med kallt blod* med egna ord. Då anar man plötsligt hans storhet.

SUSANNE BACKMAN